

Γράφει ο Μπάμπης Ράκης → bambisrakis@cytanet.com.cy

ΣΤΙΓΜΕΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

«Γιαννιώτικα, σμυρναίικα, πολιτικά, μακρόσυρτα τραγούδια, ανατολίτικα λυπητερά,/ πως η ψυχή μου σέρνεται μαζί σας!/ Είναι χυμένη από την μουσική σας και πάει με τα δικά σας τα φτερά», ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Η ΣΜΥΡΝΗ ΗΤΑΝ ΧΩΝΕΥΤΗΡΙ ΛΑΩΝ ΘΡΗΣΚΕΙΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΩΝ.

ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥΣ

Οι Ελληνίδες της Σμύρνης, και γενικότερα των μικρασιατικών παραλιών, ήταν γνωστές για την κομψότητα και τη φιλοκαλία τους (φωτ.: Αρχείο Ενώσεως Σμυρναίων) (1)

1

2

3

5

6

4

Αγαπτιέ αναγνώστη καλημέρα.

Από τα τόσα πολλά που έχουν γραφτεί για τη Σμύρνη και τις άλλοτε ελληνικές πόλεις της Μικράς Ασίας, συνάγεται το συμπέρασμα ότι στην περιοχή εκείνη που ήκμαζε ο ελληνομοσμός υπήρχε έντονα το στοιχείο του πολυπολιτισμού. Οι διάφορες μειονότητες διατηρώντας τον δικό τους χαρακτήρα, θρησκεία, ήθη έθιμα και πολιτισμό, συνεργάστηκαν μεταξύ τους τόσο στο εμπόριο, όσο και πολλούς άλλους τομείς όπως τον πολιτιστικό, με θαυμαστά αποτελέσματα. Η Σμύρνη από το γεωγραφικό της χώρο, με το λιμάνι της, εκτός του ότι αποτελούσε εμπορικό σταυροδρόμι, υπήρξε και ένα τεράστιο χωνευτήρι λαών, θρησκειών, πολιτισμών, και μουσικών ακουσμάτων. Όπως αναφέρει ένας μελετητής: «Οι Έλληνες, οι Τούρκοι, οι Αρμένιοι, οι Γύφτοι, οι Φραγκολεβαντίνοι, οι Ιταλοί οι Ρουμάνοι και άλλες εθνότητες, είχαν τις δικές τους μουσικές παραδόσεις. Όμως δεν απέρριπταν και τις δυτικοευρωπαϊκές τάσεις». Ένας άλλος ιστορικός αναφερόμενος στο ίδιο θέμα προσθέτει: «Στα καφέ-αμάν Έλληνες μουσικοί συνόδευσαν Αρμένιοι τραγουδιστές και γύφτισες χορεύτριες, μπροστά σε ένα κοινό που αντιπροσώπευε όλες τις φυλές της Ανατολικής Μεσογείου». Χαρακτηριστική είναι η αφήγηση σε Αθηνναϊκή εφημερίδα στην εποχή της τραγουδίστριας, Αγγέλας Παπαζογλου, συζύγου του μεγάλου δημιουργού Βαγγέλη Παπαζογλου, η οποία έζησε στην Σμύρνη μέχρι την

μεγάλη καταστροφή και κατόρθωσε να φτάσει στην Ελλάδα. Αναφέρει η Αγγέλα Παπαζογλου: «Στην Σμύρνη παίζαμε από ρεμπέτικα μέχρι όλα τα ευρωπαϊκά. Επίσης δημοτικά, κλέφτικα, κρητικά, καλαματιανά, θρακιώτικα και σερενάτες. Όλα τα παίζαμε». Ξέραμε αναγκαστικά και από ένα τραγούδι από κάθε μελέτι (φυλή), για να ευχαριστούμε τους πελάτες. Και εβραϊκό παίζαμε, και αρμένικο και αράπικο. Είμαστε κοσμοπολίτες εμείς. Αγαπούσαμε όλο τον κόσμο και μας αγαπούσανε. Δεν είχε συμφέροντα κανείς στο τραγούδι. Τραγουδούσες, χόρευες, ήσουν λεύτερος να κάνεις ότι θέλει η καρδιά σου και η σειρά σου». Όπως γράφουν οι βιογράφοι της, η Αγγέλα Παπαζογλου πρωτοτραγούδισε σε ηλικία 16 χρόνων, στην περίφημη «μπίρα» Μέλης, που ανήκε σε Αρμένιο. Ένα άλλο σημείο που αξίζει να αναφέρουμε και που χαρακτηρίζει το πολυπολιτισμικό στοιχείο της εποχής στο οποίο πρωτοστατούσε βασικά ο ελληνομοσμός ήταν ότι μπόρεσαν και έσμιγαν τόσους πολιτισμούς με τα τραγούδια, μέσα σε ένα κοσμοπολίτικο περιβάλλον. Η Αγγέλα Παπαζογλου στην αφήγυσή της αναφέρει για κάποιο αριστοκρατικό κέντρο στην παραλία της Σμύρνης στο οποίο τραγουδούσε και η ίδια. «Εκεί στην προκουμαία το κέντρο το λέγανε «Μελισσοουργοί». Ήταν μεγάλο. Είχε δύο ορχήστρες. Μια από εκεί και μια από εδώ. Η μια ήταν για τα ευρωπαϊκά, η άλλη για όλα τα άλλα. Σταματούσε η μια άρχιζε η άλλη». **** Αξίζει να αναφέρουμε και τον πληθυσμό της Ανατολής πριν από το 1915 με βάση την Οθωμανική απογρα-

- 1 Ξακουστές για την κομψοτάτα τους οι αρχόντισσες Ελληνίδες Σμυρνιές της παλιάς εποχής.
- 2 Το κατάμεστο από κόσμο ξακουστό θέατρο της Σμύρνης αρχές του περασμένου αιώνα.
- 3 Και στην Κωνσταντινούπολη ο ελληνομοσμός μεγαλούργησε. Άποψη της αποβάθρας στον Γαλατά.
- 4 Πανοραματική φωτογραφία της Σμύρνης αρχές του περασμένου αιώνα. Μια πόλη κοσμοπολίτικη πολυπολιτισμική. Κανείς δεν μπορούσε να φανταστεί την μαύρη χρονιά του 1922.
- 5 Ο Βυζαντινός ναός της Αγίας Σοφίας. Φωτογραφία ξένου περιηγητή στα 1901.
- 6 Το φημισμένο Sporting Club στην παραλία της Σμύρνης, όπου συχνάζει η ελίτ της εποχής. Φωτογραφία από carte-postal, αρχές του περασμένου αιώνα, τότε που ακόμη υπήρχαν οι άμαξες.

φή. Στην Κωνσταντινούπολη οι Μουσουλμάνοι ήταν 150.347, οι Έλληνες 120.921, οι Αρμένιοι 37.685 Εβραίοι 5.695, και άλλοι 20.557. Σύνολο 335.107. Στην Σμύρνη οι Μουσουλμάνοι ήταν 634.706, οι Έλληνες 691.090, οι Εβραίοι 36.834, και οι Αρμένιοι 18.328. Στο σύνολο του πληθυσμού των 9.148.804 οι Έλληνες ήταν 2.601.312. **** Ένα στοιχείο αξίζει να σημειώσουμε πως ο ελληνομοσμός της Μικράς Ασίας, παρά το γεγονός ότι μεγαλούργησε σε όλη αυτή την μακρά περίοδο της ιστορίας του, ένωθε όμως βαθιά πίκρα στην καρδιά, διότι δεν ήταν ελεύθερος. Τον διαφέντευε ο Σουλτάνος. Όπως θα πει η ίδια η τραγουδίστρια Αγγέλα Παπαζογλου: «Στις κομπανίες τις σμυρναίικες με βιολοντσέλα, πιάνα, άρπες, σαντούρια, μαντολίνα, κιθάρες και βιολιά, τραγουδούσαμε τον καϊμό μας, τον πόνο μας που είμαστε σκλαβωμένοι στην Τουρκία. Με το τραγούδι ανάβαμε μέσα μας καντύλι, ελπίδα, ζεστασιά. «Μόνο μια ώρα χαίρομαι. Όταν γλυκοχαράζει που αναπαύεται η καρδιά και δεν αναστενάζει» και εννοούσαμε την σκλαβιά». Αυτά για σήμερα. Μέχρι την άλλη εβδομάδα με ένα ακόμη σεργιάνι στα παλιά.

Μπάμπης Ράκης.